

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
Барановського Олександра Івановича
на дисертацію Мартинюка Ростислава Федоровича на тему
«Інноваційно-інвестиційна складова фінансової безпеки банківських
установ», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07
«Управління та адміністрування» зі спеціальності 072 – фінанси, банківська
справа та страхування

Актуальність теми дисертації. Фінансова безпека банківських установ - неодмінний компонент фінансової безпеки банківського сектору національної економіки і банківської системи загалом, а відтак і вагомий чинник забезпечення фінансової безпеки держави і поступального соціально-економічного розвитку в Україні. При цьому особливої уваги набувають питання дотримання / забезпечення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ, позаяк без урахування необхідності підвищення інноваційності банків й розвитку їхнього інвестиційного потенціалу неможливо досягти виконання ними властивих функцій, задоволення потреб клієнтів і контрагентів, належного внеску у стабілізацію ситуації в Україні у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ і післявоєнне відновлення національної економіки. Утім, для досягнення вищезазначених цілей необхідно вирішити численні проблеми, що існують в інвестиційному й інноваційному розвитку банківських установ.

Попри велику кількість наукових публікацій з проблематики фінансової безпеки банківських установ, дослідження питань забезпечення / дотримання саме інноваційно-інвестиційної її складової залишаються логічно незавершеними.

Значущість і логічно незавершене опрацювання даної проблематики в економічній літературі зумовили актуальність цього дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових напрацювань, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Оцінка рівня оволодіння здобувачем методологією наукових досліджень. Аналіз змісту дисертаційної роботи Мартинюка Р. Ф. дозволяє зробити висновок, що проведене дослідження

за темою «Інноваційно-інвестиційна складова фінансової безпеки банківських установ» є самостійною, цілісною, творчою науковою працею, що характеризується системним підходом до предмету дослідження.

Мета дослідження, а також поставлені для її досягнення завдання визначили структуру роботи, яка є цілком логічною, виваженою і такою, що охоплює найбільш важливі аспекти дослідження. У роботі чітко визначені об'єкт і предмет дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертантом використано і належним чином опрацьовано значну літературну та інформаційну базу (209 джерел).

Використання сучасних наукових методів і прийомів, а також аналіз фундаментальних положень економічної теорії, теорій фінансів, банківництва, фінансової безпеки, інноваційної й інвестиційної діяльності дозволило здобувачу всебічно обґрунтувати теоретичні, методичні та практичні розробки з досліджуваної проблематики. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, наведених у дисертації, підтверджується використанням діалектичного, просторового, логіко-структурного, емпіричного і системного підходів, комплексу загальнонаукових і емпіричних методів дослідження: дедукції та індукції, аналізу / факторного / кореляційного / інтегрального / системного аналізу, синтезу та теоретичного узагальнення, індикаторного, статистичного та графічного / табличного, економіко-математичного моделювання, експертного.

Основні наукові положення, висновки та пропозиції, наведені в дисертації, є достовірними, а обґрунтованість одержаних результатів підтверджується значним обсягом інформаційної бази, яка охоплює законодавчі і нормативно-правові акти, статистичні дані, наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів з досліджуваної проблематики, ресурси мережі Інтернет, фінансову звітність комерційних банків України, результати власних досліджень здобувача і аналітичних розрахунків.

Дисертація виконана у рамках наукових досліджень Волинського національного університету імені Лесі Українки. Зокрема, у темі «Безпека сталого

розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632) автором обґрунтовано науково-методичні рекомендації з удосконалення процесу оцінювання детермінант інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності, в тому числі й комерційних банків, що може бути використано для ідентифікації пріоритетів місцевого розвитку в умовах всеосяжної цифровізації.

Отже, вивчення змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень, висновків і рекомендацій доводить належний рівень їх обґрунтованості та достовірності, а також відповідність теми дисертації профілю спеціальності 072 – фінанси, банківська справа та страхування.

Наукова новизна і практична значущість отриманих результатів. У дисертаційній роботі Мартинюка Р. Ф. вирішено важливе наукове завдання з поглиблення теоретико-методологічних засад, удосконалення методичних підходів й розробки практичних рекомендацій з оцінки та забезпечення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ.

Основні положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у:

вдосконаленні:

наукових положень теоретичної концептуалізації інноваційно-інвестиційного процесу в комерційному банку з огляду на акцент на взаємообумовленість / взаємозалежність іманентних властивостей інновацій та інвестицій, що складається з 5 етапів;

тлумачення сутності поняття «інноваційно-інвестиційна безпека банківської установи» завдяки врахуванню специфіки реалізації банківських інновацій / формування необхідного для цього фінансування та ефективного використання фінансових ресурсів, їхньої захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз упродовж періоду їхнього кругообігу;

алгоритму комплексного оцінювання інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки комерційного банку, що уможливорює оцінку її рівня,

визначення впливу інвестицій в інновації на розвиток комерційного банку з використанням традиційних методів фінансового аналізу / експертного методу / інструментарію економіко-математичного моделювання;

науково-методичного підходу до оцінювання ефективності механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки в контексті забезпечення конкурентоспроможності банківських установ за допомогою визначення інтегрального показника інноваційно-інвестиційної безпеки та коефіцієнта чутливості діяльності окремого комерційного банку до тенденцій розвитку банківської системи;

подальшому розвитку:

ідентифікації ознак інноваційно-інвестиційної безпеки з урахуванням її економічного змісту та ролі у забезпеченні фінансової безпеки / стабільної діяльності комерційного банку та його розвитку для підвищення конкурентоспроможності й ринкової вартості;

обґрунтування принципів забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки комерційних банків завдяки виокремленню таких з них, як наукова обґрунтованість; безперервність; цілеспрямованість; ефективність; комплексність; оперативність; надійність;

науково-методичного підходу до оцінювання ефективності механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки комерційного банку на основі іманентних властивостей інноваційно-інвестиційних ресурсів за допомогою кількісних методів фінансового аналізу для визначення впливу інноваційно-інвестиційної діяльності на розвиток банку й оцінку «часового лагу» віддачі інвестицій на інновації.

Всі елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість і рівень обґрунтованості відповідають нормативним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Практичне значення одержаних результатів. Значення та важливість наукових результатів проведеного дослідження, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації, полягає в можливості використання їх у практичній

діяльності місцевих органів виконавчої влади, вітчизняних комерційних банків і в навчальному процесі закладів вищої освіти. Зокрема Волинською обласною військовою адміністрацією (довідка № 4298/53/2-24 від 21.05.2024 р.) зазначена можливість використання запропонованого дисертантом алгоритму комплексного оцінювання інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ для розробки інструментарію аналізу ефективності функціонування суб'єктів господарювання різних форм власності, видів економічної діяльності та організаційно-правової форми господарювання на певній території, місцевих програм або процесів на місцевому рівні в контексті цифровізації. Луцьке відділення АТ «Акціонерний комерційний банк «Львів»» запропонований дисертантом науково-методичний підхід до інтегрального оцінювання інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ взяло до уваги при визначенні типу і розробці своєї стратегії розвитку в контексті забезпечення конкурентоспроможності банку, а Північно-західний МРУ АТ КБ Приватбанк – для планування його інвестиційної та інноваційної діяльності в контексті підвищення прибутковості банківської установи. У Волинському національному університеті імені Лесі Українки (довідка № 03-24/03/1282 від 01.05.2024) основні розробки, положення та висновки дисертації використані в навчальному процесі кафедри фінансів факультету економіки та управління для навчально-методичного забезпечення освітніх компонентів «Банківська справа», «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки», «Цифрові фінанси», «Фінансові інновації», що сприяє підвищенню якості освітньої програми «Фінанси і кредит» першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів освіти.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях. Дисертація виконана автором самостійно, сформульовані в ній положення / висновки / пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень і викладені в наукових статтях і тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

За результатами дослідження опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 5,62 д.а. (з яких особисто дисертанту належить 3,9 д.а.), у т.ч. 2 статті у виданнях, індексованих у міжнародній наукометричній базі Web of Science, 4 – у фахових виданнях України, 1 – у міжнародному періодичному виданні, 5 публікацій апробаційного характеру.

Основні положення дисертації оприлюднені на 7 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Socially competent management of corporations in a behavioral economy» (Podhájska, 2021); «Сучасні проблеми глобалізації процесів в світовій економіці» (м. Київ, 2021); «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2021); «Підприємництво та інновації в освіті, бізнесі, місцевому самоврядуванні Польщі та України» (с. Світязь, 2021); Topical Issues of Society Development in the Turbulence Conditions (Bratislava, 2021); «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2023); State and trends in the development of science, education, technology and society (Tampere, 2024).

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності. При аналізі дисертації і наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація містить посилання на джерела інформації, за використання тверджень / розробок / ідей / відомостей автор дотримується вимог законодавства про авторське право.

Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації. Анотація на дисертацію та основні результати дослідження, викладені у дисертаційній роботі Мартинюка Р. Ф., повністю відповідають один одному: анотація не містить інформації, яка була б відсутня у дисертації. Дисертаційна робота і оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог МОН України.

Положення дисертації, які кваліфікуються як такі, що мають наукову новизну і практичне значення, загалом принципових заперечень не викликають.

Водночас, робота має **окремі недоліки та містить дискусійні положення.**

1. Розділ 1 доцільно було назвати «Теоретико-методологічні засади інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки комерційних банків».

Водночас у теоретичному розділі дисертації недоцільно наводити норми чинного законодавства / нормативних актів / методичних рекомендацій міністерств і відомств (с.28-29, 41, 48-49, 56, 69-70), вітчизняну практику (с.45-46).

2. Навряд можна погодитися з твердженням дисертанта, що «поняття інвестицій ширше за інновації та включає його в себе. Вони співвідносяться як ціле та одиничне якщо розглядати їх в ракурсі філософських категорій. Серед різних видів інвестицій можна виокремити інвестиції в інновації» (с.41). По-перше, загалом ці поняття мають різну природу, а відтак їх не можна розглядати як ціле та одиничне. По-друге, інвестиції переважно асоціюються з фінансовими ресурсами, тоді як інновації можуть бути не лише фінансового характеру. По-третє, інноваційний процес має не лише фінансове, а й кадрове, матеріальне, інформаційне, технологічне, програмне забезпечення. По-четверте, наявність в сукупних інвестиціях інвестицій на інновації не означає правильність наведених дисертантом перших двох тез. Крім того, не зрозуміло, про результативність яких впроваджених товарів йдеться при характеристиці ефективності введених інновацій (с.43), а також, що дисертант розуміє під банківськими установами.

3. Представлений на рис. 1.3 перелік складових фінансової безпеки банківських установ є неповним, позаяк не враховує ресурсну, валютну, боргову, інфляційну безпеки. Відсутня розшифровка представленого на рис. 1.5 механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ. У п.1.2 правомірно вести мову не про об'єкт / суб'єктів (с.58) / предмет (с.63) / принципи (у пункті НН – с.24) інноваційно-інвестиційної безпеки як такої, мету фінансової безпеки банку (с.69), а про об'єкт / суб'єктів / предмет / принципи / мету її забезпечення / забезпечення ФБ банку. Принцип наукової обґрунтованості забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки (с.62) має включати обґрунтування доцільності не лише впровадження інноваційних продуктів у банківську діяльність, а й пошук / виділення / спрямування необхідних для цього інвестицій.

4. У розділі 2 окремі фактологічні матеріали (рис. 2.6, 2.7, 2.9-2.20, 2.22, 2.23 і табл. 2.4-2.12, 2.15) потребують актуалізації.

5. Дискусійним є віднесення дисертантом до ознак банківських інновацій (рис. 3.1, с.145) зменшення рівня ризиків, позаяк із упровадженням окремих інновацій рівень ризиків може і підвищуватися. До дискусійних можна віднести і пропозицію дисертанта про створення спеціального підрозділу із забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки комерційного банку, позаяк гіпотетично такий підрозділ в змозі створити лише великі комерційні банки з державним капіталом, невеликі ж приватні комерційні банки не мають такої можливості, а комерційні банки іноземних банківських груп керуються в цьому плані політикою своїх материнських структур. Дискусійними є й пропозиції дисертанта про виокремлення при характеристиці чинників впливу на інноваційно-інвестиційну складову фінансової безпеки банківських установ безпеки останніх організаційного і нормативно-правового характерів (рис. 3.6) з огляду на їхню невизначеність, а також щодо визначення конкурентоспроможності комерційного банку за рівнем його інноваційно-інвестиційної безпеки, оскільки конкурентоспроможність комерційного банку зумовлюється численними чинниками.

6. Підрозділ 3.1 «Зарубіжний досвід функціонування банківських інновацій та можливості його імплементації в Україні» містить цікавий систематизований матеріал про впровадження банківських інновацій у зарубіжних країнах. Утім, по-перше, у підрозділі відсутні будь-які посилання на інвестиції у зазначені інновації. По-друге, недостатнім є наголос на імплементацію цього досвіду в Україні з викладенням чітких механізмів впровадження / інвестування таких інновацій.

7. Висновки до розділу 3 містять багато суто анотаційних фрагментів. Викладення висновків щодо п.3.1-3.3 непропорційне. У Висновках до дисертації також багато фрагментів суто анотаційного характеру. Замість анотованого вступу в них слід було зазначити, яке важливе наукове завдання вирішено за результатами дослідження.

Некоректними є вживані дисертантом словосполучення «крайніх тенденцій світового досвіду у сфері банківських інновацій» (с.47), «практичних джерел»

(с.53), «ризиків інноваційно-інвестиційній безпеці» і «загрозами відповідної підсистеми фінансової безпеки банку» (с.60), «відсотка активів банківського сектора у ВВП» і «рівня кредитів комерційних банків» (с.76), «інноваційно-інвестиційну безпеку з точки зору середовища походження її загроз» (с.78), «темпу росту реального ВВП» і «загроз фінансової безпеки» (с.91), «темпу росту реального ВВП на душу населення» (с.92), «показники питомої ваги банківських кредитів та активів комерційних банків України у ВВП» (с.93), «частка активів банківських установ України у ВВП» і «частка кредитного портфеля банківських установ України у ВВП» (с.94), «загрозами інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки комерційних банків» (с.121), «загрози і ризики безпеки банку» (с.177). У роботі є й редакційні погрешності.

Проте висловлені зауваження та зазначені дискусійні положення не знижують наукового рівня дисертаційної роботи, не зменшують її науково-практичної цінності та не впливають на загальну позитивну оцінку даного дослідження. Знайомство зі змістом дисертації свідчить про пошуковий характер та творчий підхід здобувача до вирішення окреслених завдань.

Загальна оцінка роботи, її відповідності встановленим вимогам.

1. Дисертаційна робота Мартинюка Ростислава Федоровича на тему «Інноваційно-інвестиційна складова фінансової безпеки банківських установ», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним, логічно структурованим, комплексним науковим дослідженням. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати з оцінювання й забезпечення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки комерційних банків.

2. Дисертація «Інноваційно-інвестиційна складова фінансової безпеки банківських установ» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною значущістю здобутих результатів відповідає профілю спеціальності 072 – фінанси, банківська справа та страхування, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.), а її автор – Мартинюк Ростислав Федорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 072 – фінанси, банківська справа та страхування.

Офіційний опонент:

**Заслужений економіст України,
доктор економічних наук, професор,
професор Інституту післядипломної
освіти ДННУ «Академія фінансового
управління» Міністерства фінансів України**

О. І. Барановський